



LUND UNIVERSITY

Akademisk vardag på en digital referensmarknad

Sundin, Olof

Published in:
Kulturella perspektiv

2014

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Sundin, O. (2014). Akademisk vardag på en digital referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

Akademisk vardag på en global referensmarknad

Olof Sundin

SUMMARY

Scholarly literature is integrated into the fabric of scholars' everyday life. The literature serves both the purpose of communicating content and of constructing the trustworthiness of research and establishing distinctions between scholars. New digital tools, such as Google Scholar or ResearGate, acts as filters, yet they also influence and re-shape the way people search and publish. As scholars, we need to be aware how these new filters function, and in what ways they answer to contemporary audit culture which emphasises visibility and productiveness.

Keywords: Google, litteratursökning, trovärdighet, vetenskaplig publicering, litteracitet

Olof Sundin, Information Studies, Department of Arts and Cultural Sciences, Lund University, Lund, Sweden.

INLEDNING

Av en händelse upptäckte jag bibliotekstjänsten *Boka en bibliotekarie* vid Lunds universitets Humanistiska och teologiska fakulteter, med vars hjälp man ska kunna få "handledning i informationssökning". För att kunna erhålla hjälpen ska man att fylla i ett formulär där det vid första fältet något uppfordrande står "Beskriv ditt informationsbehov". Jag känner igen formuleringen från liknande erbjudande från bibliotek om hjälp med att hitta litteratur. Intentionen att hjälpa studenter och forskare med att hitta litteratur är förstås god; det är lätt att gå vilse i det överflöd av digitala resurser och publikationer som finns. Samtidigt är det något som skaver. Vad är egentligen ett informationsbehov och kan det beskrivas i en tom ruta i ett formulär? Är det egentligen information vi söker när vi letar efter litteratur?

Den akademiska litteraturen är en integrerad del av forskningens vardag. Som forskare är vi ständigt omgivna av litteratur. Vi söker den, vi läser den, vi refererar den, vi publicerar den och vi undersöker även hur våra egna publikationer refereras av andra. För humanistiska forskare är, till skillnad från naturvetenskapliga forskare, litteraturen ofta också ett viktigt "empiriskt" underlag som forskningen skapas utifrån. Litteraturen är både underlaget för och resultatet av vår forskning. Den är bränslet samtidigt som vi med den definierar oss som forskare och vår ställning i forskarsamhället. Genom tjänster som *Google Scholar*, *Google Books*, *Open Access*-rörelsen och webben i stort har den enskilde forskarens utblick blivit i det närmaste oändlig, samtidigt som vår mänskliga förmåga att kunna överblicka litteratur knappast har förändrats. Under senare tid har dessutom den akademiska litteraturen i allt större utsträckning utgjort underlag för att värdera vad som anses

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

vara forskningskvalitet. Genom bibliometriska analyser av våra publikationer undersöks deras ställning och genomslag inom forskarsamhället. Denna utvärderingstrend har vuxit sig starkare med digitaliseringen av både litteraturen och dess system för återvinning och kvantifiering. Litteraturen kan alltså sägas vara viktigare än någonsin och utbudet har aldrig varit större.

Denna diskrepans mellan kraven på synlighet och den digitala tillgängligheten å den ena sidan och våra mänskliga begränsningar att hinna med å den andra riskerar skapa en frustration hos den enskilde forskaren. Det finns alltid en möjlighet att den viktigaste publikationen för det egna projektet är just den vi ännu inte tagit del av, samtidigt som det kan vara frustrerande att just den publikation vi själva är mest nöjda med i egenskap av författare inte tycks läsas eller refereras av andra. I det följande diskuterar jag denna diskrepans genom nedslag i litteraturen, genom exempel från webben och genom frågor jag ställt till ett mindre antal forskare.¹ Jag försöker fånga forskares relation till litteratur i en forskarvardag där krav på synlighet i kombination med tidsbrist tycks vara två signifikanta kännetecken.

VÅGAR TILL LITTERATUREN

Förutsättningarna för och förväntningarna på litteratursökning skiljer sig åt från ämne till ämne, men det är ändå möjligt att beskriva litteratursökning i form av två typer (Höglund, 1985): Den kontinuerliga, ofta rutinartade, läsningen som håller oss uppdaterade inom det eller de forskningsfält vi verkar inom, samt en mer uppgiftsorienterad sökning som tar sin utgångspunkt i en specifik fråga vi brottas med, kanske vid initieringen av ett nytt projekt eller när vi fördjupar oss i ett begrepp. För båda dessa typer av litteratursökning etableras vanor under forskarutbildningen, eller ännu tidigare, som sedan följer med och utvecklas under forskarkarriären. Man socialiseras in i ett sätt att förhålla sig till litteraturen som efter hand blir en så självklar del av forskningens vardag att vi tenderar att inte tänka på den. Det är också möjligt att skilja mellan formellt orienterad litteratursökning, baserad på noga utvecklade system som artikeldatabaser och bibliotekskataloger, och socialt orienterad litteratursökning som bygger på tips och råd från personer i vår närhet (Seldén, 1999). Den formellt orienterade informationssökningen äger ofta rum vid tydligt definierade frågor eller i samband med att ett nytt forskningsområde ska läsas in. Eller som en av mina tillfrågade forskare skriver:

I början av mitt avhandlingsarbete använde jag NN [en specifik bibliografisk ämnesdatabas]. Jag använder mig i regel av etablerade system för litteratursökning, *Google Books*, eller ämnesdatabaser för att

¹ Strax innan jul 2012 mailade jag några frågor till fem forskare jag är bekant med och som alla har en viss erfarenhet av forskningslitteraturens digitalisering. Frågorna rörde deras vanor i relation till att söka, organisera och läsa litteratur i forskningen. De befann sig på olika ställen i den akademiska världen, allt från doktorand till emeritus.

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

skaffa mig överblick och bibliotekskataloger när jag vill belägga en bok jag redan vet finns.

Den socialt orienterade informationssökningen, däremot, tycks vara vanligare som hjälp för den kontinuerliga läsning vi som forskare alltid ägnar oss åt. En av mina kollegor berättar att: "ofta tar jag genvägen att söka fram tips jag fått från handledare, kollegor och andra i mitt nätverk". De nätverk vi är en del av fungerar här som filter som hjälper oss att värdera vad som är viktigt. En annan forskare skriver: "När det gäller att hålla mig uppdaterad litar jag i väldigt hög grad på att det som är intressant/relevant 'kommer till mig' genom mina nätverk". Litteraturvanorna skiljer sig även åt beroende på var vi befinner oss i forskningsprocessen. En forskare berättar hur litteratursökningens och läsningens roll skiftar:

En viktig och rolig del i starten på en forskningsuppgift, en nödvändig del av arbetet och en lite slitsam och jobbig del mot slutet av arbetet med en text när det gäller att kolla upp och komplettera material där det blivit luckor i texten.

I början blir läsandet spännande och roligt när ett nytt område ska läsas in, medan i slutet handlar det främst om att demonstrera att man har placerat in sig inom forskningsfältet och inte har missat något väsentligt.

För egen del följer jag tre till fyra tidskrifter vars innehållsförteckningar jag återkommande läser och mellan två och fyra tidskrifter tycks de flesta följa även om en av de tillfrågade forskarna också skriver att "Speciella tidskrifter följer jag egentligen inte regelbundet". Jag undrar hur det skulle sett ut om jag ställt samma fråga för ett tiotal år sedan? Kommer tidskriften gå samma väg som CD-skivan – att den bryts ned och kommuniceras i mindre beståndsdelar, dvs själva artikeln eller rent av i ännu mindre delar? Belgaren Paul Otlet, som också brukar kallas för dokumentaliströrelsens grundare, skriver tidigt 1900-tal om den "monografiska principen" som i Otlets ögon utgör grunden för den *Universal Book of Knowledge* som han förespråkade:

[Information] will be recorded on separate leaves or cards rather than confined in volumes ... By gathering these leaves together, and classifying and organizing them according to the headings of a reliable and detailed classification, we will create the 'Universal Book of Knowledge' (Otlet, 1903 i Rayward, 2008: 15.)

Denna syn på kunskap bygger på att alla texter kan brytas ner till kunskapens minsta beståndsdelar som sedan kan klassificeras och kombineras snarare än att man läser hela böcker, rapporter eller till och med artiklar. Vid en första anblick tycks det vara fråga om en utopisk tanke, färgad av en positivistisk tro på att det går att reducera alla texter till ett slags faktablad med vars hjälp kunskapens bok ska

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

byggas, individuellt anpassad till den enskilda läsaren. Men vid närmare anblick är det faktiskt på många sätt så webben, inte minst den semantiska webben,² fungerar. Flera av de utopiska visioner om automatiserade kunskapssystem som finns i historien kan sägas vara om inte förverkligade så i alla fall mindre utopiska genom *Google Scholar*, *Google Books* och andra webbresurser. Hela bibliotek kan rymmas på en hårddisk, eller kanske snarare "in the cloud", och vi har nya sätt att organisera och hitta det andra skrivit samt synliggöra och "saluföra" det vi själva skriver. Samtidigt saknas något centralt i citatet ovan. Akademiska texter bedöms långt ifrån enbart för sitt innehåll, utan dess akademiska värde skapas i en komplex process som involverar förlag, bibliotek, citeringar, institutionell hemvist med mera.

Otlets delvis naiva vision om att bryta ner texter i enlighet med den monografiska principen ligger trots allt knappast runt hörnet. Undantaget är kanske hur böcker ibland används när man vill belägga citat. Jag har själv vid något tillfälle sökt fram en viss passage i en text genom *Google Books* och sedan nöjt mig med det. Förfarandet lämnade en viss bitter eftersmak; vad tappas när helheten går förlorad, när texter kan omorganiseras och läsas på andra sätt än författarens tänkta ordning? Sökmotorforskaren Alexander Halavais (2009) lyfter fram funktioner i *Google Books* som möjliga vägar för framtida sätt att söka bland litteraturen. Han visar att, utöver fulltexttillgången, ger *Google Books* möjlighet till att se exempelvis viktiga ord, liknande böcker, vilka passager i boken som har blivit mest citerade, vilka andra publikationer som citerar boken och recensioner. Med andra ord en rad paratexter forskare kan använda för att värdera publikationens betydelse utan att egentligen behöva läsa den. *Google Books* utnyttjar här samma funktioner som gjort *Google Search* så populär. Bland annat påverkar så kallade inlänkar till webbsidor sidornas ranking i *Google*. Det bygger på ett synsätt där utgångspunkten är att om många länkar till en sida så måste den vara viktig. Och om en sida anses ha en hög trovärdighet blir den länkad till ännu mer. Det är i grunden samma syn som mycket av dagens utvärderingskultur bygger på; om många refererar till en publikation måste den vara betydelsefull och då blir den också det.

ETT DIGITALT LAPPTÄCKE

Sedan en tid tillbaka finns ett växande utbud av sociala medier och nätverkstjänster där forskning publiceras, kommuniceras och indirekt värderas. Gränserna mellan det privata och det professionella suddas ut när forskare använder *Facebook* för att både kommunicera med sina "vänner" i och utanför akademien. För många utgör *Twitters* kärnfulla kommunikation en central resurs för att ta del av omvärlden i form av ens twitternätverk. Genom nätverkstjänster som *Research Gate* och *Academia.edu* kan forskare öka sin synlighet, skapa förbättrad tillgänglighet till sina egna publikationer och ta del av all möjlig statistik. Dessa sociala medier och nätverkstjänster, och hur de är integrerade i varandra, suddar delvis ut gränsen

² Nationalencyklopedin beskriver den semantiska webben med att "webbsidors information kodas, länkas och organiseras så att datorer och andra apparater med processorer lättare kan bearbeta data för effektivare kommunikation, sökningar och kunskapsdelning." (NE, 2013-09-25)

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

mellan det jag ovan beskriver som formellt orienterad litteratursökning och socialt orienterad litteratursökning. En av forskarna hävdar:

Sedan sker en slags litteratursökning hela tiden genom den omvärldsbevakning man har genom kollegor, genom nya tidskriftsnummer eller nya böcker, genom att man följer upp litteratur som är refererat i det man läser, genom olika "flöden" eller "kanaler" som *Twitter* och diskussionslistor.

Nya kanaler för kommunikation bidrar till att värdera och göra distinktioner mellan publikationer. *Twitter* och diskussionslistor blir en viktig del av de personliga nätverken, liksom *Linked In*. En artikel som tipsas av någon vi tillskriver kunskaper och position inom ett område känns i regel mer angelägen att läsa än en för oss tidigare okänd artikel som dyker upp i en ämnesordssökning i en multidisciplinär databas (jmf Seldén, 1999).

Vi kan se på de resurser vi har i vår omvärld som filter till ett överflöd av vetenskaplig litteratur. Vare sig de är handledare, kollegor, bibliografiska databaser, referenslistor, innehållsförteckningar, bibliotek eller twitterflöden hjälper de oss att göra distinktioner mellan vad som är viktigt och det som är mindre viktigt. Utan dessa resurser skulle vi inte kunna klara att orientera oss, men samtidigt måste vi reflektera över hur dessa våra filter fungerar. Ett illustrerande längre citat från en annan forskare om sina litteraturvanor får avsluta denna del:

Jag följer 3-4 tidskrifter vars toc [table of content] jag blir mailad regelbundet. Det är tidskrifter jag har själv publicerat mig i. 2-3 andra kollar jag upp när det faller mig in. Annars kommer tips genom twitter, kollegor och när jag söker aktivt för ett projekt/artikel använder jag olika sätt: *Google Scholar* (som leder till böcker), *Google*, kedjesökning, forskares webbsidor, projektwebbsidor, ytterst sällan [bibliografiska databaser] och i så fall oftast mot slutet av en artikel bara för att vara säker att jag inte ha missat någon från fältet eller för att fylla på referenser. Jag brukar söka i *Google Scholar* tills jag har hittat några få artiklar som är verkligen relevanta, sedan följer jag de som refererar till dem. Ibland söker jag direkt efter vem som refererar en viss text.

I citatet berättar denna kollega om sina erfarenheter. Det framstår tydligt att litteratursökningen är mer komplex än vad en beskrivning av ett informationsbehov kan ge upphov till. Forskarens beläsenhet framstår nästan som ett digitalt lapptäcke. Komplexiteten avser både de vägar vi använder för att finna det vi och andra bedömer vara relevant litteratur och vilken roll som litteraturen faktisk ges. Vi kan här identifiera två aspekter på litteraturens funktion i forskningen – att kommunicera ett innehåll och att etablera betydelser, hierarkier och trovärdighet (Frohmann, 2004).

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

TVÅ ASPEKTER AV LITTERATURENS FUNKTION

Google Scholar, *Googles* tjänst för akademisk litteratur, har en berömd metafor som valspråk: "Standing on the shoulders of giants". Metaforen, som framför allt är känd genom Isaac Newton (1643-1727), avser betydelsen av att utgå från vad andra redan har kommit fram till för att kunna "se längre". Den viktigaste metoden för det brukar traditionellt anses vara att läsa artiklar, böcker och andra akademiska typer av texter. Det är främst mot denna bakgrund som bibliotek och andra informationssystem är uppbyggda och motiverade. Samtidigt har forskningen som intresserat sig för dessa frågor på olika sätt argumenterat för att akademisk litteratur snarare fyller en uppgift att skapa trovärdighet och objektivitet åt den akademiska kunskapen, samt för att skapa distinktioner mellan forskare beroende på var och hur ofta man blir publicerad och refererad. Bruno Latour och Steve Woolgar skriver på ett utmanande sätt:

Most published papers are never read, the few that are read are worth little, and the remaining 1 or 2 percent are transformed and misrepresented by those who use them (Latour & Woolgar, 1986: 252).

Förhoppningsvis är Latours och Woolgars påstående kraftigt överdrivet, i alla fall inom humanvetenskaperna, men det väcker ändå frågor om litteraturens funktion. Å ena sidan finns det en stark tilltro till nödvändigheten av att ta utgångspunkt i tidigare kodifierad kunskap. Å andra sidan tycks det som att denna litteratur i praktiken inte läses eller refereras i så stor utsträckning som man först kan tro. Bernd Frohmann visar, med denna paradox som utgångspunkt, hur forskningslitteratur både används för *kommunikation av ett innehåll* och för *produktion av trovärdighet* åt forskningen (Frohmann, 2004). I *Google Scholar* är det till exempel både möjligt att söka litteratur för egen läsning samt att beräkna den egna forskningens så kallade "impact" genom dess citeringsdatabas. Den förstnämnda aspekten, *litteraturen som kommunikation av ett innehåll*, är den som vi ofta tar som utgångspunkt när vi talar om litteratursökning och läsning. Bara det att bibliotekens terminologi ofta talar om "informationssökning" visar på den starka ställning som litteratur som kommunikation av ett innehåll har. Också termen "informationsbehov" får nog anses höra till denna familj av begrepp som alla knyter an till en kanalmetafor där information *överförs* mellan en sändare och en mottagare. Med denna aspekt i förgrunden blir det ett verkligt problem att det finns så mycket litteratur vi aldrig hinner läsa. Någonstans där ute i alla publikationer finns det verkliga guldet – det gäller bara att hitta det.

Men den andra aspekten, den om litteraturen som skapare av trovärdighet, är minst lika intressant. För om litteraturen inte läses i någon större utsträckning, vilken roll kan den då ha? Litteraturen bidrar här snarare till att upprätthålla och skapa hierarkier mellan det som anses vara god forskning och den som anses vara mindre betydelsefull. Genom att referera till viss litteratur positioneras forskare i relation till andra inom fältet och genom att publicera sig i vissa tidskrifter värderas den högre än om man publicerar sig i andra. Inte minst har så kallade citeringsdatabaser

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

bidragit till detta. I *Web of Science*, och numera i ett flertal andra tjänster (inte minst *Google Scholar*) kan man "mäta" sitt genomslag som forskare genom att beräkna hur ens egna publikationer är citerade och vilken tyngd de tidskrifter som citerar en anses ha. Även förlag för monografier och antologier har olika ställning i forskarsamhället och fungerar därför på liknande sätt i skiktningen av den vetenskapliga litteraturen.

ATT VARA SYNLIG

"Increase your readership" står det i inledningen i ett mail som förlaget *Emerald* när detta skrivs skickade till mig i egenskap av att vara en av deras artikelförfattare. I mailet ger förlaget tips på hur jag genom att skapa länkar från egna hemsidor till artiklar i fulltext på Emeralds webbplats kan öka nedladdningen av mina *Emerald*-artiklar. Det är bara ett av alla de råd jag fått den senaste tiden från olika digitala tjänster och bibliotek om hur jag ska bli mer synlig som forskare.

Den internationella digitala nätverkstjänsten *Research Gate* använder ett mått på synligheten som kallas för R G Score och som tjänsten beskriver som: "The RG Score takes all your research and turns it into a source of reputation" (*Research Gate*, 2013-09-03). Principen bygger på att du får ett högre "värde" som forskare ju mer andra forskare interagerar med dig och dina uppladdade publikationer: "Your RG Score is calculated based on how other researchers interact with your content, how often, and who they are. The higher their score, the more yours will increase" (Ibid). Varje vecka får jag som medlem ett mail från Research Gate med en sammanfattning av hur min profil har besökts och hur mina publikationer har laddats ned samt en jämförelse med hur motsvarande uppgifter är för andra forskare vid min institution. Publikationers popularitet blir här till en slags tävling med sig själv och med sina kollegor där kvantitet är utgångspunkten.

Att bli synlig i *Google Scholar*, twitterflöden, *Facebook*, på bloggar, sökmotorer och nätverkstjänster tenderar att värderas som allt viktigare. Det finns olika försök att hitta nya mått för att mäta forskningskvalitet som företrädarna hävdar är bättre lämpade för samtiden och framtiden. R G Score är ett exempel. Ett annat förhållningssätt, med bredare ansats, är *altmetrics*. Detta förhållningssätt strävar efter att, utöver traditionella bibliometriska inslag, även ta hänsyn till antalet nedladdningar, bloggar, tweets osv som kan knytas till en forskare – dvs. inte enbart traditionella citeringar. Det innebär en slags mätning av den totala digitala uppmärksamhet forskare får. Det finns redan idag en oblyg marknadsföring av många forskare av sin egen forskning i digitala kanaler. Genom altmetrics, menar dess förespråkare, kan trovärdigheten som forskare skrivas fram genom att göra andra värden möjliga än enbart sådana relaterade till traditionella citeringar.

Utanför akademien anpassar webbproducenter ständigt sig till *Googles* algoritmer för att rankas högre i träfflistan (Halavais, 2009). Det finns till och med en term för detta – sökmotoroptimering – och för inte minst företag är det av stor vikt att få uppmärksamhet i sökmotorer. I en akademisk sektor med krympande resurser och

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

ökade krav på synlighet torde det alltmer bli så också för forskare. José van Dijck (2010) diskuterar hur specifikt *Google Scholar* inte är en neutral databas för forskningslitteratur, utan hur denna digitala resurs genom sina algoritmer som främjar popularitet i högsta grad är en medproducent till vilken kunskap vi värderar som viktig. *Google Scholar* blir här till en aktör som bidrar till att forma akademisk kunskap. Att skapa synlighet åt sin egen forskning i sökmotorer har till och med blivit så viktig att ett specifikt begrepp, med tillhörande akronym, har skapats för att beskriva det arbete som forskare kan göra härvidlag. Genom en enkel sökning i *Google Search* hittar jag en akademisk publikation om detta som i sitt abstract skriver:

This article introduces and discusses the concept of academic search engine optimization (ASEO). Based on three recently conducted studies, guidelines are provided on how to optimize scholarly literature for academic search engines in general, and for Google Scholar in particular. (Beel et al., 2010)

Vetenskaplig publicering ses här snarast med ett perspektiv hämtat från begreppet "upplevelseekonomin" som för med sig en syn där metoder för att skapa uppmärksamhet premieras framför andra (Davenport & Beck, 2001; jmf Eklöf & Mager, 2013). Att skapa uppmärksamhet åt vetenskapliga publikationer i nätverkssamhället bedöms här på samma sätt som att skapa uppmärksamhet åt vilken "vara" som helst. Kommer samtidens fokus på synlighet och utvärderingskulturens tryck på citeringar i konstruktionen av trovärdighet och upprättandet av hierarkier mellan forskare leda till en ökad narcissism hos forskare? Är det så att en ny slags akademisk litteracitet växer fram, en som premierar förmågan att synliggöra sig själv på nätet, en som optimerar den egna forskningens synlighet i sökmotorer? I vilken utsträckning samspelar traditionella filtermekanismer i form av exempelvis förlag och bibliotek med de nya som växer fram? Utgör peer-review systemet och andra traditionella kvalitetskontroller en balanserande funktion? Dessa är viktiga frågor som förtjänar att belysas i forskningen.

FRÅN LITTERATURENS LÅNGSAMHET TILL NÄTVERKENS FILTER

Att söka efter litteratur var tidigare en långsam process. Jag minns hur jag som student under tidigt 1990-tal hade specifika ställen på UB där jag, beroende på ämne, letade efter litteratur. Sedan läste jag boken. Att leta efter litteratur upplevdes av mig som tredimensionell och taktill, med en tydlig förankring i rum och tid. Jag letade i index och bibliografier, skrev beställningsblanketter och fick vänta till nästa dag innan en bok hade plockats fram ur magasinet. I värsta fall fick boken fjärrlånas och det kunde ta veckor innan boken hittade fram till mig. Publicering av akademisk litteratur hade jag vid denna tid endast en vag förståelse för.

I den digitala eran ligger i regel all litteratur, särskilt om man vistas inom ramen för ett välförsett bibliotek, några klick bort. Är det fråga om en artikel är den ofta

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

tillgänglig i fulltext som man når via *Google Scholar* och är det fråga om en bok kan man i regel åtminstone skaffa sig en uppfattning genom *Google Books*. Det som tidigare kunde ta dagar eller veckor kan göras nu. Inom loppet av några minuter kan du söka fram artiklar inom i stort sett vilket område som helst, kommunicera dem vidare genom exempelvis *Twitter*, skriva ut dem för att lägga dem i portföljen (där de många gånger stannar) eller läsa dem i *Ipaden*. Det är inte enbart sökandet efter litteratur som förändrats. I minst lika stor utsträckning har också förutsättningarna för och kraven på forskarens publicering påverkats. Och det räcker inte att publicera sig om inte någon refererar till ens publikationer. I den utvärderingskultur vi är en del av värderas vårt arbete allt oftare i kvantitativa termer. De tendenser vi ser på hur forskare arbetar med att synliggöra sig och sin forskning blir den logiska konsekvensen.

Förmågan att finna litteratur, att läsa och att kommunicera sin litteratur till omvärlden är på en och samma gång enklare och mer komplex än vad den ofta beskrivs som. Tillgängligheten är i nätverkssamhället enorm, men samtidigt skapar sökmotorer, referens- och nätverkstjänster en ny ordning. Litteraturens funktioner pendlar mellan *kommunikation av ett innehåll* och *produktion av trovärdighet*. Inledningsvis beskrev jag biblioteken vid Lunds universitets Humanistiska och teologiska fakulteter. Det oskyldiga önskemålet om att be forskare och doktorander om att beskriva sitt informationsbehov tycks utgå från *kommunikation av ett innehåll*. Hade det enbart varit en fråga om överföring av ett innehåll hade bibliografiska databaser räckt långt, men vad som framstår som särskilt viktigt när man närmar sig frågan om litteratursökningens vardag framöver är hur vi får hjälp att värdera vilken litteratur som är viktig; både genom personliga nätverk och genom digitala informationssystem. Då blir mängden litteratur inte nödvändigtvis ett problem, utan hur vi filtrerar denna.

Vi behöver reflektera över hur de digitala filtermekanismer som vi kommer att bli mer och mer utelämnade åt fungerar och hur de samspelar med de ökade kraven på kvantitativ produktivitet. Att söka efter litteratur och att kommunicera det vi själva skrivit är viktigt, även om det ibland kan gå till överdrift, men vi måste framför allt reservera tid åt de aktiviteter som trots allt är centrala och förhoppningsvis de viktigaste i relation till litteratur – att läsa och att skriva.

REFERENSER

Beel, Jöran, Gipp, Bela & Wilde, Erik, 2010. Academic Search Engine Optimization (ASEO). Optimizing scholarly literature for google scholar & co. *Journal of Scholarly Publishing*. doi: 10.3138/jsp.41.2.176

Davenport, Thomas H. & Beck, John C., 2001. *The Attention Economy. Understanding the New Currency of Business*. Harvard: Harvard Business School Press.

van Dijck, José, 2010. Search engines and the production of academic knowledge. *International Journal of Cultural Studies* 13(6): 574-592.

Preprint. Vänligen referera till den publicerade versionen: Sundin, Olof (2014). Akademisk vardag på en global referensmarknad. *Kulturella perspektiv*, 23(2), 49-58.

Eklöf, Jenny & Mager, Astrid, 2013. Technoscientific promotion and biofuel policy. How the press and search engines stage the biofuel controversy. *Media, Culture and Society* 35(4): 454-471.

Frohmann, Bernd, 2004. *Deflating Information. From Science Studies to Documentation*. Toronto: University of Toronto Press: Toronto.

Havalais, Alexander, 2009. *The Search Engine Society*. Cambridge: Polity Press.

Höglund, Lars & Persson, Olle, 1985. *Information och kunskap. Informationsförsörjning, forskning och policyfrågor*. Umeå: Inum.

Latour, Bruno & Woolgar, Steve, 1986. *Laboratory Life. The Social Construction of Scientific Facts*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

NE, 2013-09-25. *Semantiska webben*. <http://www.ne.se/semantiska-webben>.

Rayward, Boyd, W., 2008. Introduction. I B. W. Rayward (red.). *European Modernism and the Information Society. Informing the Present, Understanding the Past*, sid 1-15. Ashgate.

Seldén, Lars, 1999. *Kapital och karriär. Informationssökning i forskningens vardagspraktik*. Borås: Valfrid.

OLOF SUNDIN är professor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet. I sin pågående forskning inom projektet "Kunskap i en digital värld: tillit, trovärdighet och relevans på nätet", finansierat av Vetenskapsrådet, ägnar han sig åt frågor som kretsar kring hur och om Google och andra digitala tjänster förändrar vår syn på kunskap och lärande.